

יג שִׁמְצָא בְּשִׁינָהּ – למקום רחוק. פֶּרֶשׁ בָּיִם – פליג בספינה. שִׁמְצָא דָּבָר הֶהָגוֹן לוֹ – שתהיה לו הזדמנות טובה.

יד ¹ פֹּר – מידת נפח בשיעור של כ-216 ליטר (ראה נספח מידות ומשקלות). הָרִי זֶה – החבר. יְכוּל לְהִתִּיר נְדָרוֹ וְכוּ' – מדובר בנדר, שהרי נתכוון לתת לו, ולא בנדרי זירוזין, שנועדו רק לחזק החלטה, אלא שהנדר מותר בכך שנתן לו כבוד בדרך אחרת, מפני שאינו רוצה לקבל מתנת חנם, וכדברי רבנו: "הצדיקים הגמורים ואנשי המעשה לא יקבלו מתנה מאדם, אלא בוטחים בה' ברוך שמו, לא בנדיבים. והרי נאמר: 'ושונא מתנת יחיה'" (זכיה ומתנה יב, יז; ק'; וראה בבלי נדרים כד, א).

יד ² הָרִי זֶה – הנודר. הָרִינִי כְּאֵלוֹ נִתְקַבְּלִי וְהִגִּיעוּ לְיָדִי – נחשב הדבר בעיניי כאילו נתת לי.

יג מִי שֶׁנִּשְׁבַּע או נָדַר שִׁישָׂא אִשָּׁה או שִׁיקְנָה בֵּית או שִׁימְצָא בְּשִׁינָה או פֶּרֶשׁ בָּיִם – אין מְחִיבִין אוֹתוֹ לִשְׂא או לְקַנּוֹת או לְצַאת מִיָּד, אֲלָא עַד שִׁמְצָא דָּבָר הֶהָגוֹן לוֹ. וּמַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה שֶׁנִּדְרָה שֶׁכָּל מִי שִׁתְּבַע אוֹתָהּ תִּנְשָׂא לוֹ, וְקִפְצוּ עָלֶיהָ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָן הֶגְוִינִין לָהּ, וְאָמְרוּ חֲכָמִים: לֹא נִתְּפוּנָה זֶה אֲלָא לְכָל מִי שִׁתְּבַע אוֹתָהּ מִן הֶהָגוֹנִין לָהּ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

יד ¹ הַמְּדִיר אֶת חֲבֵרוֹ או שֶׁנִּשְׁבַּע וְאָמַר לוֹ 'שֶׁתְּבוֹא וְתִטַּל לְבָנֶיךָ כּוֹר אֶחָד חֲטִימִים' או 'שְׁתִּי חֲבִיּוֹת שְׁלִינִין' – הָרִי זֶה יְכוּל לְהִתִּיר נְדָרוֹ בְּלֹא שְׂאָלָה לְחֻכָּם, וְיֹאמַר לוֹ 'כְּלוּם נִתְּפוּנָתְךָ אֲלָא לְכַבְּדֵנִי – כְּבוֹדִי שְׂאֵל אֶטֶל, וְכִבְּר הִגִּיעַ אֵלַי כְּבוֹד שֶׁנִּדְרָתְךָ בְּשִׁבְלִי'.

יד ² וְכֵן הַנּוֹדֵר או הַנִּשְׁבַּע 'שֶׁאֵין אִתָּה נֶהְגָּה לִי אִם אֵין אִתָּה גּוֹתֵן לְבָנֵי כּוֹר שְׁלַחֲטִימִים' וְשְׁתִּי חֲבִיּוֹת שְׁלִינִין' – הָרִי זֶה יְכוּל לְהִתִּיר נְדָרוֹ שְׂאֵל בְּשְׂאֵלַת חֻכָּם, וְיֹאמַר 'הָרִינִי כְּאֵלוֹ נִתְקַבְּלִי וְהִגִּיעוּ לְיָדִי'. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

לשונות נדרים ומשמעותן

לשון המקום קובעת בנדרים

א בְּנִדְרִים הִלֵּךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וּבְאוֹתָהּ לְשׁוֹן וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּדְרָה או נִשְׁבַּע בוֹ. פִּיּוּצָא? נָדַר או נִשְׁבַּע מִן הַמְּבַשֵּׁל: אִם דָּרָךְ אוֹתוֹ מְקוֹם בְּאוֹתָהּ לְשׁוֹן בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁקוֹרְאִין 'מְבַשֵּׁל' אֶפְלוּ לְצָלִי וְלִשְׁלוּק – הָרִי זֶה אֲסוּר בְּכָל; וְאִם אֵין דָּרָךְ לְקִרוֹת 'מְבַשֵּׁל' אֲלָא לְבִשְׁר שֶׁנִּתְּבַשֵּׁל בְּמִים וּבִתְבַלְבֵּין – הָרִי זֶה מִתֵּר בְּצָלִי וּבִשְׁלוּק. וְכֵן הַמְּעַשֵּׂן וְהַמְּבַשֵּׁל בְּחֲמֵי טְבִירָה וְכִיּוּצָא בְּהֵן – הוֹלְכִין בוֹ אַחַר הַלְשׁוֹן שֶׁלְּבָנֵי הָעִיר.

ב נָדַר או נִשְׁבַּע מִן הַמְּלִיחַ: אִם דָּרָךְ לְקִרוֹת 'מְלִיחַ' לְכָל הַמְּלוּחִינִין – הָרִי זֶה אֲסוּר בְּכָל הַמְּלוּחִינִין; וְאִם דָּרָךְ שֶׁאֵין קוֹרְאִין 'מְלִיחַ' אֲלָא לְדָג מְלִיחַ בְּלֶבֶד – אֵינּוּ אֲסוּר אֲלָא בְּדָג מְלִיחַ.

ג נָדַר או נִשְׁבַּע מִן הַכְּבוּשׁ: אִם דָּרָךְ לְקִרוֹת 'כְּבוּשׁ' לְכָל הַכְּבוּשִׁין – הָרִי זֶה אֲסוּר בְּכָל; וְאִם אֵין דָּרָךְ לְקִרוֹת 'כְּבוּשׁ'

א בְּאוֹתוֹ מְקוֹם – שֶׁנִּדְרָה בוֹ (להלן יט). מְבַשֵּׁל... שְׁלוּק – השלוק הוא הדבר המורחת במים בלא תבלינים; והמבושל הוא הדבר המורחת במים ויש בו תבלינים (ע"פ תרגום רבנו בפה"מ: שלוק – 'מסלוק', מבושל – 'מטבח'). הַמְּעַשֵּׂן – מאכל שניתן מעל עשן כדי ליתן לו טעם מיוחד או ריח מיוחד. חֲמֵי טְבִירָה – מעיינות חמים טבעיים באזור טבריה.

ב לְכָל הַמְּלוּחִינִין – כגון בשר מלוח.

ג כְּבוּשׁ – שרוי במי מלח או בחומץ.

אֵלָא לִירְק כְּבוּשׁ בְּלֶבֶד – אֵינּוּ אָסוּר אֵלָא בְּכַבוּשׁ שְׁלִירְק.
וְכֵן כָּל כְּיוּצָא בְּזָה.

ד הוּוּ מְקַצֵּת בְּנֵי הַמָּקוֹם קוֹרִין לוֹ כֶּף, וּמְקַצֵּתֵן אֵינּוּ קוֹרִין – אֵינּוּ הוֹלְכִין אַחַר הָרֵב, אֵלָא הָרֵי זֶה סֶפֶק נְדָרִים; וְכָל סֶפֶק נְדָרִים – לְהַחְמִיר, וְאִם עֶבֶר, אֵינּוּ לוֹקָה.

ה פִּיצַד? נֶדֶר מִן הַשֶּׁמֶן בְּמָקוֹם שֶׁמֶסְתַּפְּקִין בְּשֶׁמֶן זֵית וּבְשֶׁמֶן שֶׁמֶשְׁמִין, וְרַב אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם אֵינּוּ קוֹרִין 'שֶׁמֶן' סֶתֵם אֵלָא לְשֶׁמֶן זֵית, וְקוֹרִין לְשֶׁמֶן שֶׁמֶשְׁמִין 'שֶׁמֶן שֶׁמֶשְׁמִין', וּמַעֲוִטֵן קוֹרִין אַף לְשֶׁמֶן שֶׁמֶשְׁמִין 'שֶׁמֶן' סֶתֵם – הָרֵי זֶה אָסוּר בְּשִׁנְיָהּ, וְאֵינּוּ לוֹקָה עַל שֶׁמֶן שֶׁמֶשְׁמִין. וְכֵן כָּל כְּיוּצָא בְּזָה.

מבחן השליח

ו, כָּל דְּבַר שֶׁדָּרַךְ הַשְּׁלִיחַ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם לְהַמְלִיךְ עָלָיו – הָרֵי הוּוּ בְּכָלֵל הַמִּין שֶׁנֶּאֱמַר לְשָׁלִיחַ סֶתֵם. פִּיצַד? מְקוֹם שֶׁדָּרַכְנָן אִם יִשְׁלַח אָדָם שְׁלִיחַ לְקַנּוֹת לוֹ בְּשֶׁר סֶתֵם, וְאָמַר 'לֹא מְצֵאתִי אֵלָא דָּגִים' – אִם נִשְׁבַּע בְּמָקוֹם זֶה אוֹ נֶדֶר מִן הַבְּשָׂר, נֶאֱסַר אַף בְּבָשָׂר דָּגִים. וְכֵן כָּל כְּיוּצָא בְּזָה.

ו, וּבְכָל מְקוֹם הַנּוֹדֵר מִן הַבְּשָׂר אָסוּר בְּבָשָׂר עוֹפוֹת וּבְקַנְבִּים, וּמִתָּר בְּחִגְבִּים. וְאִם מְרָאִין הַדְּבָרִים בְּעֵת שֶׁנֶּדֶר שָׁלָא נִתְפַּוּן זֶה אֵלָא לְבָשָׂר בְּהֵמָה בְּלֶבֶד אוֹ לְבָשָׂר עוֹף וּבְהֵמָה בְּלֶבֶד – הָרֵי זֶה מִתָּר בְּבָשָׂר דָּגִים, וְאִפְלוּ בְּמָקוֹם שֶׁהַשְּׁלִיחַ נִמְלָךְ עָלֵיהֶן.

הנודר ממאכלים שונים

ז הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבֻשָּׁל – מִתָּר בְּכִיצָה שָׁלָא נִתְבַּשְׁלָה עַד שֶׁקֶפְתָּהּ אֵלָא נִתְגַּלְגְּלָה בְּלֶבֶד. הַנּוֹדֵר מִמַּעֲשֵׂה קְדָרָה – אֵינּוּ אָסוּר אֵלָא מִדְּבָרִים שֶׁמְרַתִּיחִין אוֹתָן בְּקְדָרָה, כְּגוֹן רִיפּוֹת וּלְכִיבוֹת וְכִיּוּצָא בְּהֵן. אָסַר עֲצָמוֹ מִכָּל הַיּוֹרֵד לְקְדָרָה – הָרֵי זֶה אָסוּר בְּכָל הַמַּתְבַּשְׁלִין בְּקְדָרָה.

ח הַנּוֹדֵר מִן הַדָּגִים – מִתָּר בְּצִיר וּבְמֵרִס שֶׁלְדָּגִים. הַנּוֹדֵר מִן הַחֶלֶב – מִתָּר בְּקוֹס, וְהוּוּ הַמַּיִם הַנִּבְדְּלִין מִן הַחֶלֶב. נֶדֶר מִן הַקּוֹס – מִתָּר בְּחֶלֶב. נֶדֶר מִן הַגְּבִינָה – אָסוּר בָּהּ בֵּין מְלַחָה בֵּין תַּפְּלָה.

מדגים כבושים או מלוחים (פה"מ תרומות: יח; כיפורים חב; נדרים וג). מְרִיס – רוטב של דגים כבושים במי מלח או בשמן שנהגו ללפת בו את הפת. ומקור השם בלטינית (Muries) (עירובין א; ציצית ב,ה). קוֹס – כֵּן הוּוּ הַכְּתוּב בְּכַתְבֵי הַיָּד (בדפוסים ובלשונונו היום: קוֹס), וְהֵם "מֵי הַגְּבִינָה" (פה"מ נדרים וד). בֵּין מְלַחָה בֵּין תַּפְּלָה – מְלּוּחָה או חֲסֵרַת טַעַם.

ד וְכָל סֶפֶק נְדָרִים לְהַחְמִיר – מִפְּנֵי שֶׁאִפְשָׁר לְפָרֵשׁ אֶת דְּבָרָיו לְכִמָּה פְּנִים, אִם לֹא פִירֵשׁ לְמָה הַתְּכוּוֹן, וּבְדוּמָה ל"סתם נדרים להחמיר" (לעיל ב,ז), שֶׁמִּפְּרָשִׁים אֶת נִדְרוֹ לְחוּמְרָה, מִפְּנֵי שֶׁסֶתֵם נִדֵּר בֹּא לְאָסוּר דְּבַר מָה עַל הַנּוֹדֵר (רד"ב ז"ש).

ה מְסַתְּפִין – מִשְׁתַּמְשִׁים. שֶׁמֶשְׁמִין – בְּעִרְבֵית 'סוּמְסוּם' (Sesamum orientale), וְהוּוּ צִמַּח חַד שְׁנַתִּי שֶׁמִּפְּקִים מוֹרְעֵי שֶׁמֶן וְתַבְלִינִים.

ו, לְהַמְלִיךְ – לְשׂאוֹל, לְהַתִּיעֵץ עִם שׂוֹלְחוֹ. לֹא מְצֵאתִי אֵלָא דָּגִים – וְשׂוֹאֵל אִם לְקַנּוֹתָם. מִשְׁמַע שֶׁאִפְשָׁר לְכַלּוֹל דָּגִים בְּכָלֵל בָּשָׂר, שֶׁהָרֵי לֹא הִיָּה שׂוֹאֵל אוֹתוֹ לְמַשַּׁל אִם לְקַנּוֹת יְרֻקוֹת בְּמָקוֹם בָּשָׂר.

ז קְנָבִים – הַאֲבָרִים הַפְּנִימִים שֶׁל הַבְּהֵמָה או הַעוֹף. וְאִם מְרָאִין הַדְּבָרִים וְכו' – כְּגוֹן אִם בְּרוּר שֶׁבָשָׂר דָּגִים מוֹזֵק לְבִרְיָאוֹתָו, וְלִכֵּן לֹא הַתְּכוּוֹן לָהֶם בְּעֵת שֶׁנֶּדֶר (בְּכָלֵל נְדָרִים נדב; רש"י שם).

ז שָׁלָא נִתְבַּשְׁלָה עַד שֶׁקֶפְתָּהּ אֵלָא נִתְגַּלְגְּלָה בְּלֶבֶד – שֶׁנַּעֲשֵׂתָהּ בִּיצָה 'חֲצִי קֶשֶׂה', הַמְּבוּשֶׁלֶת רַק מֵעַט, וְאֵינָה מְבוּשֶׁלֶת הַרְבֵּה עַד שֶׁהִיא 'בִּיצָה קֶשֶׂה' (פה"מ שבת גב; ק). וְנִקְרָאת 'מְגוּלְגֶלֶת' מִשּׁוּם שֶׁנִּיתֵן לְסוּבֵב אוֹתָהּ עַל חוּדָהּ מִכְּלֵי שְׁתִּיפּוֹל מִיָּד, בְּנִיגוּד לְבִיצָה חִיה (פירוש קדמון ממזרים בשבת טז). קֶפְתָּהּ = קֶפָּה, נִתְמַצָּקָה. מַעֲשֵׂה קְדָרָה – תְּבִשִׁיל דָּגִים או בְּצֵק (וְרָאָה בְּרֻכּוֹת ג,ד). רִיפּוֹת – "חִיטִּין שְׁחוּלְקִין אוֹתָן בְּרַחִים אַחַת לְשֵׁתִים וְאַחַת לְשֵׁלֶשׁ כְּדֵי לְעִשׂוֹת מִזֶּה מַעֲשֵׂה קְדָרָה" (טוֹמַת אוֹכְלִין טז,א), הַנִּקְרָאוֹת בִּימֵינוּ בּוֹרְגוּל.

ח הַנּוֹדֵר וְכו' – נִרְאָה שֶׁהַעִיָּקוּרִין הַלְּשׁוֹנִי הוּוּ שְׁמֵי שֶׁנּוֹדֵר מְדַבֵּר מִסּוּיִם אֵינּוּ מִתְּכוּוֹן גַּם לְנוּזוֹלִים הַמּוֹפְרָשִׁים מִמֶּנּוּ, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שֵׁם בְּפָנֵי עֲצָמָם, וְמִי שֶׁנּוֹדֵר מִן הַנּוּזוֹלִים הַמּוֹפְרָשִׁים אֵינּוּ מִתְּכוּוֹן לְדַבֵּר שֶׁהוֹפֵק מִמֶּנּוּ הַנּוּזוֹל. צִיר – נוּזוֹל הַכְּבִישָׁה שֶׁל דָּגִים וְהַנּוּזוֹל הַמִּתְמַצָּה

ט החטים... חיינ - גרגרי חיטה שאינם מעובדים. חטה חטים וכו' - הוספת השם (חיטה) לריבוי (חטים) מורה על הגזמה, כמו 'הבל הבלים', 'שיר השירים', ולשון זה כולל כל דבר ממין החיטה בכל צורה שלו (פה"מ נדרים ו,ג; ו,ט). חטה... אסור בה באפויה - מפני שנדר בלשון יחיד (כס"מ; רדב"ז), לא ייתכן שהתכוון רק לגרגר אחד של חיטה, כיוון שאין דרך בני אדם לאכול רק גרגר אחד של חיטה, אלא כוונתו למין החיטה, שעיקרו הפת.

לכס - לכסוס, לפצח וללעוס את גרגרי החיטה. חטים שאיני טועם - כשהוא אומר 'חטים' בלשון רבים, הוא מתכוון לגרגרי החיטה עצמה, ולכן מותר לו לאכול חטים אפיות, אבל אסור לו לכסוס אותן (כס"מ; רדב"ז). דגן, התבואה - התבואה היא השיבולים, והדגן הוא הגרגרים (ברכות ג,א). מחמשת המינין - חמשת מיני דגן: החיטה, השעורה, הכוסמת, שיבולת שועל והשיפון (שם).

י דלועין - ריבוי של דלעת. והדלעת אינה בכלל 'ירק', מפני שבני אדם מכנים בשם 'ירק' עלי ירקות הנאכלים חיים, כגון החסה והפטרוזיליה, ואילו הדלעת היא פרי הנאכל מבושל (הר"ן נדרים ג,א), ואולי מפני גודלן הרב, אין בני אדם מכלילים אותם בלשון 'ירק' (ראה שמיטה ויובל ג,ו). פרישי - 'שום כרתי' (Allium porrum), שנהגו לאכול את העלים שלו. קפלוטות - מין כרישין (Capitatum), הדומים לשום הכרש, אך בעלי בצל גדול הנאכל. ונראה שמותר לו לאכול אותו מפני שיש לו שם בפני עצמו. מי השלקות פשלקות - נראה

שהכוונה לירקות שמקובל לשלוק אותם ולשתות את מימיהם (ברכות ח,ד). פשלקות עצמן - הירקות. גריסין - גרגרי פול גרוסים. מקפה - מרק קרוש (פה"מ סוכה ב,ח).

יא פמהין ופטרייות - הכמהין הן פטריות הגדלות מתחת לקרקע, ואילו השם פטריות הוא כינוי לקבוצת הפטריות הגדלות על פני הקרקע, המכונות 'פטריות הכובע' (Fungi) על שם צורתן, שאין להם זרע או שורש (פה"מ עוקצים ג,ב), ולכן אינן נחשבות כפירות הארץ.

יב אסור בכלן - כיוון שגם מה שנוצר מבעלי חיים נחשב גידול. מפרות הקיין... בתאנים - הקיין הוא שם משותף לעונת היובש, וגם לתאנים המבשילות בעונה זו, כמו שנאמר: "אספו יין וקיין ושמן" (ירמיהו מ,י; ראה להלן י,ט; בימינו פירות הקיין הם מגוון של פירות. ראה להלן יג).

יג הנהר בעקר הגדול - כל מה שנאמר לעיל תקף לזמנם של חכמים, ויש להתאימו לכל זמן, מקום ושפה.

ט הנודר מן החטים - אסור בהן בין חיינ בין מבשלים. 'חטה חטים שאיני טועם' - אסור בהן בין קמח בין פת. 'חטה שאיני טועם' - אסור בה באפויה, ומתן לכס. 'חטים שאיני טועם' - מתן באפוי ואסור לכס. 'חטה חטים שאיני טועם' - אסור בין באפוי בין לכס. והנודר מן הדגן או מן התבואה - אינו אסור אלא מחמשת המינין.

י הנודר מן הירק - מתן בדלועין. מן הכרישין - מתן בקפלוטות. הנודר מן הפרוב - אסור במים שנתבשל בו הפרוב, שהרי מי השלקות פשלקות. נדר ממי השלקות - מתן בשלקות עצמן. הנודר מן הרטב - מתן בתבלין שבו. מן התבלין - מתן ברטב. הנודר מן הגריסין - אסור במקפה שלגריסין.

יא הנודר מפרות הארץ - אסור בפרות הארץ, ומתן בכמהין ופטרייות. ואם אמר 'כל גדולי קרקע עלי' - אסור אף בכמהין ופטרייות: אף על פי שאינן יונקין מן הקרקע, גדלין הן בקרקע.

יב הנודר מפרות השנה - אסור בכל פרות השנה, ומתן בגדיים וטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות. ואם אמר 'גדולי שנה עלי' - אסור בכלן. הנודר מפרות הקיין - אין אסור אלא בתאנים.

המשמעות נבחרת לפי המקום והזמן

יג ובכל הדברים האלו וכיצא בהן - הנהר בעקר הגדול ששהוא בנדרים: הלה אתר לשון בני אדם שפאותו מקום באותה לשון ובאותו זמן. ועל פי עקר זה תורה ותאמר: זה הנודר אסור בדבר פלוני, ומתן בדבר פלוני.

שהכוונה לירקות שמקובל לשלוק אותם ולשתות את מימיהם (ברכות ח,ד). פשלקות עצמן - הירקות. גריסין - גרגרי פול גרוסים. מקפה - מרק קרוש (פה"מ סוכה ב,ח).

יא פמהין ופטרייות - הכמהין הן פטריות הגדלות מתחת לקרקע, ואילו השם פטריות הוא כינוי לקבוצת הפטריות הגדלות על פני הקרקע, המכונות 'פטריות הכובע' (Fungi) על שם צורתן, שאין להם זרע או שורש (פה"מ עוקצים ג,ב), ולכן אינן נחשבות כפירות הארץ.

יב אסור בכלן - כיוון שגם מה שנוצר מבעלי חיים נחשב גידול. מפרות הקיין... בתאנים - הקיין הוא שם משותף לעונת היובש, וגם לתאנים המבשילות בעונה זו, כמו שנאמר: "אספו יין וקיין ושמן" (ירמיהו מ,י; ראה להלן י,ט; בימינו פירות הקיין הם מגוון של פירות. ראה להלן יג).

יג הנהר בעקר הגדול - כל מה שנאמר לעיל תקף לזמנם של חכמים, ויש להתאימו לכל זמן, מקום ושפה.

שמות לואי והמצטרף לשם

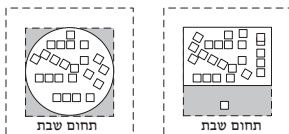
יד הנוֹדֵר מִן הָעֲנָבִים – מִתֵּר בֵּינָן, וְאִפְלוּ הֶחָדָשׁ. מִן הַזֵּיתִים – מִתֵּר בְּשֶׁמֶן. מִן הַתְּמָרִים – מִתֵּר בְּדִבְשׁ תְּמָרִים. מִן הַסְּתָנִיּוֹת – מִתֵּר בְּחֶמֶץ סְתָנִיּוֹת. מִן הַיַּיִן – מִתֵּר בֵּינָן תְּפוּחִים. מִן הַשֶּׁמֶן – מִתֵּר בְּשֶׁמֶן שְׂמֵשְׁמִין. מִן הַדִּבְשׁ – מִתֵּר בְּדִבְשׁ תְּמָרִים. מִן הַחֶמֶץ – מִתֵּר בְּחֶמֶץ סְתָנִיּוֹת. מִן הַיֶּרֶק – מִתֵּר בִּירְקוֹת שְׂדֵה. מִפְּנֵי שְׁכַל אֱלוֹ – שֵׁם לֵוִי הֵן, וְהוּא לֹא נִדָּר אֶלָּא מִשֵּׁם שְׂאִינוֹ לֵוִי בְּאוֹתוֹ מְקוֹם. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

טו הנוֹדֵר מִן הַכֶּסֶת – מִתֵּר בְּשֶׁק וּבִירֵיעָה וּבְחֶמְלָה. הנוֹדֵר מִן הַבֵּית – אֲסוּר בְּעֵלְיָה, שֶׁהַעֲלִיָּה בְּכָלֵל הַבֵּית. נִדָּר מִן הַעֲלִיָּה – מִתֵּר בַּבֵּית. הנוֹדֵר מִן הַמֶּטָה – אֲסוּר בְּדֶרֶגֶשׁ, שֶׁהוּא כְּמוֹ מֶטָה קְטַנָּה. נִדָּר מִן הַדֶּרֶגֶשׁ – מִתֵּר בַּמֶּטָה. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

טז הנוֹדֵר שְׂלֵא יִכְנַס לְבֵית זֶה – הֲרִי זֶה אֲסוּר מִן הָאֲגָן, וְלִפְנֵים. נִדָּר שְׂלֵא יִכְנַס לְעִיר זֶה – מִתֵּר לְהַכְנִס לְתַחֲוּמָה, וְאֲסוּר לְהַכְנִס לְעִבּוּרָה.

יז הנוֹדֵר הֲנִיָּה מִבְּנֵי הָעִיר, וְכֹא אָדָם וְנִשְׁתַּהֵּה שֵׁם שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ – הֲרִי זֶה אֲסוּר לְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ; פְּחוּת מִכָּאֵן – מִתֵּר. נִדָּר מִיּוֹשְׁבֵי הָעִיר: כָּל שֶׁשָּׁהָה שֵׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם – אֲסוּר לְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ; פְּחוּת מִכָּאֵן – מִתֵּר.

יח הנוֹדֵר מִן הַמַּיִם הַנִּמְשָׁכִין מִמַּעַן פְּלוּנֵי – אֲסוּר בְּכָל הַנְּהָרוֹת הַיּוֹנְקוֹת מִמֶּנּוּ, וְאִין צְרִיף לֹא מִן הַנִּמְשָׁכוֹת. אִף עַל פִּי שְׁנִשְׁתַּהֵּה שְׁמֵם, וְאִין קוֹרְאִין אוֹתָן אֶלָּא נְהָר פְּלוּנֵי וְיִבְאָר פְּלוּנֵי וְאִין מְלוּיִן אוֹתָן לְשֵׁם הַמַּעַן הַנְּדוּר – הוֹאִיל וְהוּא עֶקְרָן, אֲסוּר בְּכָל. אֶבֶל אִם נִדָּר מִנְהָר פְּלוּנֵי אוֹ מִמַּעַן פְּלוּנֵי – אִין אֲסוּר אֶלָּא בְּכָל הַנְּהָרוֹת הַנִּקְרָאוֹת עַל שְׁמוֹ.

משמעותה 'תוספת', מפני שהיא כמו עובר, שגופו נוסף על גוף אמו (פה"מ עירובין ה,ז).

יז וְנִשְׁתַּהֵּה שֵׁם שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ – שֶׁזֶה הוּא בְּגֵר תּוֹשֵׁב הַחַיִּיב בְּכָל חוֹבוֹת בְּנֵי הָעִיר (שכנים ז,ה).

יח נִמְשָׁכִין – זוּרְמִים. הַנְּהָרוֹת הַיּוֹנְקוֹת מִמֶּנּוּ – נִרְאָה שֶׁהַכוּוֹנָה לְנִהְרֹת שֶׁמְקוֹרָם בְּמֵי תְּהוֹם (מֵאֲגָרֵי מַיִם תַּת-קֶרְקַעִים) שֶׁל אוֹתוֹ מַעַן. הַנִּמְשָׁכוֹת – נִהְרוֹת הַזּוּרְמִים מִן הַמַּעַיִן. וְאִין מְלוּיִן אוֹתָן לְשֵׁם הַמַּעַן הַנְּדוּר – וְאִין מִכְּנֵים אוֹתָם בְּשֵׁם לוּוֹי הַקְּשׁוּר לְמִקְוֵה הַמַּיִם שֶׁנִּדָּר מִמֶּנּוּ.

איור מבאר להלכה טז: באיור ניתן לראות את בתי העיר, את עיבורה של העיר (השטח המפוספס) ואת תחום השבת. באיור מימין, ניתן לראות בית בולט בקצה העיר, שהוא עיבורה של העיר. באיור משמאל, הפיכת שטח העיר מעיגול לריבוע הוא עיבורה של העיר.

הנודר מקבוצות באוכלוסייה

יט, הנודר מירדדי הים – מתר ביושביו היבשה. מיושביו היבשה – אסור בירדדי הים, אף על פי שהם מפרשים באמצע הים הגדול, שירדדי הים בכלל יושבי היבשה.

יט, הנודר מרואי החמה – אסור בסומין, שלא נתפון אלא ממי שהחמה רואה אותן. נדר משחרי הראש – אסור בקרחים ובכעלי שיבות, ומתר בנשים ובקטנים. ואם דרפן לקרות 'שחרי הראש' לכל – אסור בכל.

כו, נדר משובתי שבת – אסור בישראל ובכותים. נדר מעולי ירושלם – אסור בישראל ומתר בכותים, שלא נתפון זה אלא למי שמצוה עליו לעלות לירושלם.

כז, הנודר מבני נח – מתר בישראל, שאין נקראין 'בני נח' אלא שאר האמות. **כא** נדר מזרע אברהם – מתר בבני ישמעאל ובבני עשו, ואינו אסור אלא בישראל, שנאמר: "פי ביצחק יקרא לך זרע" (בראשית כא, יב), ויהי יצחק אמן ליעקב: "ויתן לך את ברכת אברהם" (שם כח, ד).

כב נדר מן הערלים – מתר בערלי ישראל ואסור במולי אמות העולם, נדר מן המולים – אסור בערלי ישראל ומתר במולי אמות העולם; שאין הערלה קרויה אלא לשם גויים, שנאמר: "כי כל הגוים ערלים" (ירמיה ט, כה), ואין פונתו שלזה אלא למי שהוא מצוה על המילה ולמי שאינו מצוה עליה.

כג הנודר מישראל – אסור בגרים; מן הגרים – מתר בישראל. הנודר מישראל – אסור בפנהנים ובלויים; מן הפנהנים ומן הלויים – מתר בישראל. הנודר מן הפנהנים – מתר בלויים; מן הלויים – מתר בפנהנים. הנודר מבניו – מתר בבני בניו. ובכל הדברים האלו וכיוצא בהן, דין הנודר והנשבע אחד הוא.

יט, יורדדי הים – המפליגים בספינות. מפרשים – מפליגים. בכלל יושבי היבשה – מפני שסופם לשוב אל היבשה (בבלי נדרים ב, ב).

יט, סומין – עוורים. נתפון... שהחמה רואה אותן – מפני שלא אמר 'הרואין את החמה' (בבלי שם). נדר משחרי הראש – ואין מפרשים את נדרו פירוש מילולי. בעלי שיבות – ששערם לכן. ומתר בנשים ובקטנים – שאם היה רוצה לנדר מהם, היה אומר 'כסויי הראש' לנשים או 'גרויי הראש' לקטנים (בבלי שם).

כו, משובתי שבת – השומרים מלחלל את יום השבת. פותים – השומרונים. האנשים שהביא סנחריב מכותה אחר שהגלה את עשרת השבטים, שלמדו את דרכי התורה והיו מוחזקים כיהודים, עד שמצאו חכמים שהם עובדים עבודה זרה בהר גריזים וקבעו שהם גויים לכל דבר (פה"מ ברכות ח, ח). למי שמצוה עליו לעלות לירושלם – שרואה בזה מצוה (ק; מער"ק). ומפורסם בכל העולם שהכותים מתעבים את ירושלים ומגנים אותה, והסבה לכך נתבארה בספר עזרא (א, א-ג), כל שכן [שנלא] יעלו לחוג בה" (פה"מ נדרים ג, ח), אלא עולים להר גריזים.

כז, אלא שאר האמות – גם אם אינם מקיימים את שבע מצוות בני נח שהם חייבים בהן (מלכים ט, א). **כא** שנאמר – לאחר גירוש הגר וישמעאל: "ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער [ישמעאל] ועל אמתך [הגר] כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה, פי ביצחק יקרא לך זרע". ויהי יצחק אמן ליעקב – לפני שיצא לחרן לשאת אישה

וגם מפני חמת עשיו אחיו: "ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אסף, לרשתך את ארץ מגריך אשר נתן אלהים לאברהם".

כב שנאמר – בתוכחת ירמיהו לישראל ולעמים: "על מצרים ועל יהודה ועל אדום ועל בני עמון ועל מואב ועל כל קצוצי פאה הישבים במדבר, פי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב".

כג אסור בגרים... מתר בישראל – מפני שהגרים בכלל ישראל, ואין ישראל בכלל הגרים. מתר בפנהנים – אף על פי שהכהנים גם הם משבט לוי. סיכום הפרק: בבדיקת כוונת לשון הנדר, בודקים תחילה את משמעותו בקהילה שנדר בה בתקופה שנדר (א), אם יש משמעות אחדות באותה קהילה, מחמירים ודנים את נדרו לפי כל המשמעות (ב), מבחן השליח (ג) הוא אמצעי לבחון מה משמעות הלשון באותו מקום. ההגדרות בפרק זה חלות אם בקהילת הנודר אין משמעות מיוחדת ללשון נדרו (ו ואילך).